

ГАВЛІТІНА Тетяна,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки й освітніх інновацій
Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*

ПРОФІЛЬНА ШКОЛА: ІДЕЇ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Світ навколо нас змінюється надзвичайно швидко. Професії, які здавалися стабільними ще десять років тому, сьогодні трансформуються або зникають, а на їхнє місце приходять нові — пов'язані зі штучним інтелектом, зеленими технологіями, креативними індустріями та сталим розвитком. У такому динамічному світі традиційна старша школа, де всі учні вивчають однаковий великий набір предметів без урахування особистих інтересів і майбутньої кар'єри, вже не може ефективно готувати молодь до життя. Перевантаження другорядними темами, зубріння заради іспитів і слабкий зв'язок з реальними потребами ринку праці призводять до втоми, демотивації та невпевненого професійного вибору. Саме ці проблеми покликана розв'язати реформа профільної старшої школи — фінальний етап Нової української школи (НУШ). [1].

З 2027 року в Україні запроваджується трирічна профільна старша школа для 10–12 класів. Пілотування розпочалося у 2025 році в обмеженій кількості закладів, у 2026 році розшириться до близько 150 ліцеїв по всій країні, а з вересня 2027 року реформа стане загальнонаціональною [2]. Головне гасло реформи звучить просто і сильно: «Обирай, що вчити — щоб потім обрати, ким стати». Мета — дати кожному підлітку можливість будувати власну індивідуальну освітню траєкторію, яка поєднує глибокі знання, практичні навички та свідоме професійне самовизначення [3].

Чому саме зараз така реформа є необхідною? По-перше, сучасні учні часто вивчають 15–18 предметів на тиждень, багато з яких не відповідають їхнім інтересам. Це призводить до поверхневих знань і вигорання. По-друге, значна частина випускників обирає вищі «за компанією» або під тиском батьків, і майже половина згодом змінює спеціальність або кидає навчання. По-третє, роботодавці сьогодні шукають не просто диплом, а реальні компетентності: критичне мислення, цифрову грамотність, уміння працювати в команді, креативність, адаптивність і готовність вчитися впродовж усього життя. Нарешті, демографічні виклики та наслідки війни вимагають оптимізувати мережу закладів освіти, створюючи сильні академічні ліцеї та потужні професійні коледжі.

Після завершення 9 класу учні матимуть два основні шляхи. Перший — академічний ліцей з поглибленим вивченням предметів для підготовки до вступу у вищі навчальні заклади. Другий — заклади професійної (фахової) передвищої освіти, де паралельно зі здобуттям повної загальної середньої освіти можна опанувати конкретну професію. Важливо, що 10 клас стане адаптаційним періодом: протягом цього року учень зможе краще зрозуміти свої інтереси і, за

потреби, змінити профіль без критичних наслідків. Це дає підліткам цінний простір для проб і помилок [4].

Навчання в профільній школі будується за кластерним підходом. Основні кластери, визначені концепцією Міністерства освіти і науки, — це STEM (природничо-математичний, технологічний та інформатичний напрям), мовно-літературний (поглиблення української та іноземних мов, літератури, комунікацій) та суспільно-гуманітарний (історія, право, економіка, психологія, соціологія) [5]. У межах цих кластерів ліцеї формуватимуть конкретні профілі, а учні зможуть обирати 2–4 профільні предмети для поглибленого вивчення. Крім того, передбачені базові предмети, обов'язкові для всіх (українська мова, математика, історія України, фізична культура тощо), а також елективні курси — короткі модулі та проєкти за вільним вибором [6].

Кількість обов'язкових уроків на тиждень зменшиться — зазвичай не більше 8–10, щоб залишався час на самоосвіту, хобі та відновлення. Значно зросте роль практичних компонентів: проєктного навчання, дослідницьких робіт, стажувань, дуальної освіти (поєднання теорії з роботою на підприємствах) та роботи з сучасним обладнанням — лабораторіями STEM, робототехнікою, VR/AR-технологіями. Учні зможуть отримувати мікрокваліфікації та міжнародні сертифікати (наприклад, від Google, Cisco чи Coursera), які визнаються роботодавцями.

Сучасна профільна школа активно впроваджує компетентнісний підхід: акцент робиться не на запам'ятовуванні фактів, а на умінні застосовувати знання в реальних ситуаціях. Навчання стає індивідуальним — кожен учень разом з учителем і батьками складає свій освітній план. Поширюються міждисциплінарні проєкти, наприклад, створення роботів для соціальних потреб у STEM, розробка маркетингової кампанії в креативному профілі чи аналіз екологічних проблем з елементами економіки. Важливим елементом є розвиток soft skills — емоційного інтелекту, фінансової грамотності, підприємництва, медіаграмотності та публічних виступів. Також передбачається гібридні профілі, які поєднують напрями, наприклад, ІТ з бізнесом або дизайн з екологією, що відповідає сучасним трендам міждисциплінарних професій.

Для якісної професійної орієнтації вже з 8–9 класу важливо запроваджувати кар'єрне консультування: тести на профпридатність, зустрічі з фахівцями різних сфер, дні відкритих дверей у ліцеях і коледжах. У старших класах учні зможуть проходити стажування, працювати над реальними бізнес-кейсами та навіть отримувати першу оплачувану практику. У сільській місцевості реформа передбачає мережеву модель: учні з кількох громад можуть навчатися в одному потужному ліцеї або використовувати дистанційні технології.

Звичайно, реформа має виклики. Це недостатня матеріально-технічна база в деяких регіонах, потреба в підготовці вчителів до нових методик, формування ефективної мережі закладів і психологічна підтримка підлітків під час вибору. Однак держава активно працює над цими питаннями: оновлюються програми, створюються підручники, проводяться курси підвищення кваліфікації, виділяється фінансування на обладнання та шкільні автобуси. Пілотні заклади

вже демонструють, що при правильній організації учні стають більш мотивованими, а результати навчання — глибшими.

У підсумку, профільна школа — це не просто зміна кількості предметів, а зміна самої філософії освіти. Вона допомагає підліткам відкрити свої сильні сторони, набути практичних навичок і впевнено крокувати у доросле життя. Для суспільства це означає підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних розвивати економіку та інновації України. Для кожного учня — можливість стати не просто випускником, а автором власної успішної історії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 № 463-IX (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 № 851 «Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF>
3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 10.10.2024 № 1451 «Про затвердження Концептуальних засад реформування профільної середньої освіти (академічні ліцеї)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v1451729-24>
4. Офіційний сайт реформи профільної школи Міністерства освіти і науки України. Профільна. URL: <https://profilna.mon.gov.ua/>
5. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року (затверджений наказом МОН від 07.03.2024 № 276 у новій редакції). URL: https://osvita.ua/doc/files/news/929/92917/66c5f0f4b0feb421885464_1.pdf
6. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.12.2017 № 903-р). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/903-2017-%D1%80>

ГАВРИЩАК Галина

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри сфери обслуговування, технологій та охорони праці
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

КРОСПЛАТФОРМНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Інтелектуальний розвиток особистості, котрий є визначальним показником рівня її інтелекту, безпосередньо залежить від просторового мислення людини. Зазначені факти встановлено міжнародними світовими освітніми організаціями. Цілеспрямований процес розвитку просторового мислення особистості започатковується у закладах середньої освіти на уроках малювання, технологій, дизайну, креслення, геометрії. Проте, зважаючи на сучасний стан шкільної освіти в Україні, існуюча система графічної підготовки не забезпечує належних умов для розвитку технічного інтелекту учнів. Це виражається в тому, що, по-